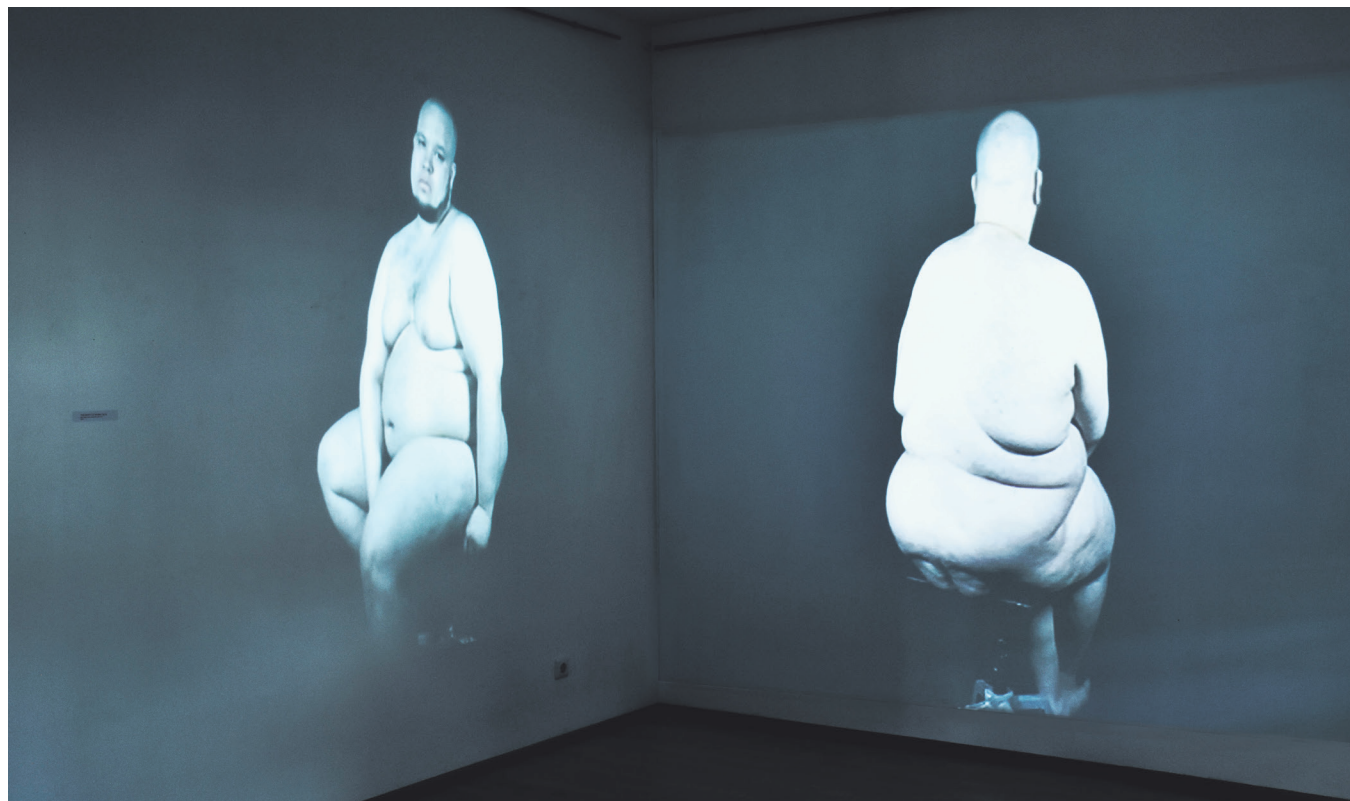

esineva Marko Mäetamme teosed loosungitega, millel šovinismivastased sõnumid. Ta tõi välja laused, millega tema kuuldes oli Mäetamme kunsti õigustatud, ja oponeeris neile. Kuidas tajud kuraatori vastutust: kas taoline väärtuste konflikt oli sinu kureeritud näitusele sisse programmeeritud või vastupidi midagi, mida ei osanud ette näha?

Olen surmani tüdinud kõigile selgitamast, et konflikt ei olnud lavastatud, planeeritud või kuidagi provotseeritud. Pigem pean end naiivseks, et ei osanud seda ette näha. Astusin sinisilmse kuraatorina ebapoliitkorrektsesse tsooni, kuhu kuraatorid tavaliselt ei astu. Keegi ei kutsu ju meeskunstnikke naiskunstnike näitusele, sest kummagi pilk ja positsioon on erinev ning kokkupanemisest võib tulla palju väärtimõistmist.

Kuna Mäetamm tegeles parasjagu ühe feministliku sarjaga, siis mõtlesin, et miks mitte lisada näitusele üks väljapanek või „kommentaari“ mehe pilgu läbi. Ka ei tundunud mulle Mäetamme tööd seksistlikud. Olen kunagi pikemalt kirjutanud tema kunstist läbi huumoriteooriate ja huumor on üks valdkond, mis lubab meil rääkida asjadest, mis on tabud. Selles sarjas kõneleb Mäetamm meheks olemise raskustest, vastutusest ja stereotüüpsest isarollist. Huumor on aga ääretult isiklik nähtus ning seotud meie kogemuste ja identiteediga. See ei pruugi kõigile ühtemoodi ja arusaadavalt mõjuda. Minu valulävi antud teemal ei ole eriti kõrge. See ei tähenda, et ma tolereerin seksismi ja vägivalda või pooldan Aivar Mäe stiilis „huumorit“ töökohal ahistamise katte all. Mäetamm on minu jaoks hoopis teine kategooria. Mare Trallaga rääkisime sel teemal pikalt ja saan suurepäraselt aru ka tema vaatepunktist. Ta on teinud Londonis naiste heaks sotsiaaltööd ning tema kogemus on hoopis valusam ja sügavam: seksism ja vägivald ei ole tema jaoks teemad, millega nalja teha. Ma austan tema arvamust ja hindan tema loomingut kõrgelt. Samas ei tunne ma end süüdi või halvasti, et nii läks. Kuraatorina üritan võimalikult vähe võtta dirigendi rolli: püüan säilitada neutraalse positsiooni, anda sõna kunstnikele ja tekitada selle läbi dialoogi. Kokkuvõttes võivad sellisest „eksimusest“ tekkida tõeliselt sütitavad arutelud. Saime peatuda teemadel, mis ei ole veel selgeks räägitud. See andis paljudele mõtteainet ja jõudu oma vaadete eest võidelda.

Kas Marko Mäetamme lähenemine naisekeha kujutisele on šovinistlik või mitte? Kust läheb sinu jaoks šovinismi piir? Küsin seda hetkel, kui meedia on täis Aivar Mäe skandaali ning vaieldakse, kas alluvate käperdamine ja seksistlikud märkused on midagi „loomuliku mehelikkuse“ juurde kuuluvat või siiski kriminaalkuritegu. Kuidas suhestud feminismiga?

Kaader Illusia Juvani videost „Body of Work I, II“, 2020.

Alar Raudoja

Ma ei tolereeri seksismi, ahistamist ega vägivalda ei naiste ega meeste suhtes. Ma ei käiks päevagi tööl kohas, kus on ülemuseks inimene, kes vastab Aivar Mäe meedias kirjeldatud kuvandile ega õigusta sellist käitumist kui „loomuliku mehelikkuse väljendust“. Mind šokeeris, et nii poliitikud (Martin Helme) kui ka naised ise (eeskätt netikommentaatorid ja sotsiaalmeedias sõnavõtjad) õigustasid Mäe käitumist ja tegid maha ohvreid. Ja seda XXI sajandil! Sellised sündmused tõestavad aina enam, et feminism kui liikumine on ühiskonnas ääretult vajalik.

Marko Mäetamme ma siiski Aivar Mäega ühte patta ei paneks ja see paralleel on natuke jabur. Võibolla on üldse pisut veider võrrelda abstraktset kunstiteost reaalse elu sündmustega? Minu jaoks on looming püha ja vaba. Ma tõesti ei poolda kunstis tsensuuri mitte üheski võtmes. Oma seerias kujutas ta umbisikuliselt tugevat ja domineerivat naist, väljamõeldud karakterit, kes on oma positsioonil tõusnud. Tema eesmärk ei olnud ühtegi naist alandada või oma mehelikku ülemvõimu demonstree-rida. Ma ei leia, et meestel peaks keelama naisi kunstis kujutada. Isiklikult ei meeldi mulle üldse traditsioonilised aktimaalid, mille ainus mõte on vaata-ja seksikate kehadege iha tekitada. Paar korda on mind vanema generatsiooni kunstnikud kutsunud modelliks ja alati on see tundunud veidi perversne, olen viisakalt keeldunud. Mulle ei meeldi ihalusobjekti roll. Naiste tahtvastane käperdamine on loomulikult kriminaalne, naise keha kujutamine kunstis ei ole aga iseenesest midagi, mida peaks kriminaliseerima.

Kas ka tänavusel näitusel eksponeeritavatest teostest võib mõni hakata elama oma elu, nagu üks kaader

Mare Tralla tegevuskunstiaktist, mis ringles rahvusvaheliste konservatiivide sotsiaalmeedias pool miljonit korda ning leidis kajastamist nii tava- kui ka konservatiivses ja ultraparempoolses meedias, tekitades kunstniku suunas vihakõne ja sõnumite tormi, mis teda omajagu traumeeris? Kas pead sellist kunstiteose „järelelu“ kahetsusväärseks kontrollimatuks nähtuseks, mille pole kunsti endaga mingit seost, või suhtud sellesse kuidagi teistmoodi?

Võimalik, et Illusia Juvani kehakesksed teosed või Fideelia (Roots – toim) alasti rinnad videos „Tisside rünnak“ võivad kelleski pahameelt tekitada. Eks ultraparempoolsete eesmärk ongi kunsti tsenseerida, aga me ei pea neil seda teha laskma. Näitust koostades ei mõtle ma sellele, kas mõni töö võib kedagi riivata, ega jäta vihakõne hirmus midagi eksponeerimata. Teoorias võib iga asi kedagi riivata. Ka mõni süütu kassivideo võib kellelegi meenutada surnud lemmikloomat ja ta lahinal nutma panna. Teoste järelelu ongi juhuslik ja kontrollimatu nähtus: oleneb, kes seda vaatama satub, mis reaktsioon tal tekib ja kui sotsiaalselt aktiivne ta on sellele reageerima.

Kas kavatsed ka edaspidi taolisi suvenäitusi kureerida ning kas on oodata veel vastukaalu näituse „Mees ja naine“ traditsioonilisele lähenemisele seksuaalsusele?

Võimalik, et sarnane formaat järgmisel aastal jätkub.

Milline on Pärnu suvine kunstipublik? Kas Pärnus näituseid kureerida on tänuväärne töö?

On igasugust seltskonda, keda on väga raske kokkuvõtvalt määratleda. Enamik publikust käib ju vaikselt galeriis ja me

ei saa kunagi teada, mis mõtteid neil nähtu tekitab. Eks alati saab nii kiitust kui kriitikat ja selline on elu.

Kas soonutraalne Illusia Juvani kõnetab Pärnu kunstipublikut? Kuidas kunstniku leidsid ning kas tead, kuidas teda on mujal vastu võetud?

Soomes valiti Illusia Juvani 2018. aastal parimaks nooreks kunstnikuks ja seal on ta looming väga hästi vastu võetud. Keskmine soomlane on väga liberaalne ja tolerantne ning kellelgi ei tule pähe pisut ebatraditsioonilisema mõtteviisi peale ärrituda.

Juvaniga kohtusin möödunud sügisel ühe Põhjamaade kuraatoriprogrammi raames, kus Eesti kuraatorite osalemist organiseeris Eesti Kaasaegse Kunsti Keskus.

Kureerid Pärnus mitmendat korda väga huvitavat Moskvas elavat Kasahhi juurtega kunstnikku Lilia Li-Mi-Yani. Seekord on ta dokumenteerinud Armeenia naisvange, kelle jaoks traditsiooniline naiselik välimus tundub ülioluline ka ainult naistest koosnevas vanglakeskkonnas. Kust leiad kuraatorina kunstnikke, kellega töötada?

Väliskunstnikke olen leidnud enamasti reisides, kunstimesse ja näituseid külastades. Lilia Li-Mi-Yan esines mõned aastad tagasi Riia fotokuul. Olen püüdnud rohkem kursis olla meie naabruses toimuvaga ning kaasata näitustele lähiriikide kunstnikke. Riia või Helsingi on ju nii lähedal, aga kui palju me teame seal toimuvast? Seega on põnev naabermaade kunstnikke siin eksponeerida. Sel aastal ei ole ma pandeemia ja piirangute tõttu reisinud ja vist ei reisi ka. Järgmise aasta näitused tulevad ilmselt väga Eesti-kesksed.